

УДК.616.36-00:615.015.8

МАРКЕРИ HBV- ТА HCV- ІНФЕКЦІЙ У ХВОРИХ З ХРОНІЧНИМИ ОБСТРУКТИВНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ЛЕГЕНЬ

Когутич А.І., Решетар Д.В., Вантюх Н.В., Габор М.Л., Літун Л.Ф., Когутич А.А., Любка Л.В.

Ужгородський національний університет, кафедра мікробіології, вірусології, імунології з кур-сом інфекційних хвороб, НПО "Реабілітація", м. Ужгород

РЕЗЮМЕ: при обстеженні 90 хворих на хронічні обструктивні захворювання легень маркери вірусних гепатитів були виявлені у 25,5 % випадків (гепатиту В у 12,2%, гепатиту С – 13,3%), частіше у жінок, у віці від 20 до 50 років. Маркери гепатитів впливають на перебіг основного захворювання та на окремі клініко-лабораторні показники.

Ключові слова: гепатит В, гепатит С, хронічні обструктивні захворювання легень

Вступ. Вірусні гепатити розглядаються ВООЗ як серйозна проблема в суспільній охороні здоров'я. Найбільше клінічне значення мають парентеральні гепатити В (ВГВ) і С (ВГС) [4]. 1/3 населення світу уже була інфікована ВГВ, більше 350 млн осіб на сьогодні є хронічними носіями цієї інфекції. Щорічно від патології, що пов'язана з цією хворобою, помирає біля 2 млн осіб [4]. Гепатит С займає особливе місце, згідно з розрахунковими даними у світі інфіковано вірусом цього гепатиту (HCV) 500 млн осіб, тобто 10 % всієї популяції [2,4]. В США інфіковано 4 млн чоловік, щорічно реєструється 150 тис. нових випадків (за наявності такої ж кількості незареєстрованих), та 10 тис. хворих помирає щорічно від наслідків хронічної HCV-інфекції [5, 8] У світі ж щороку помирає близько 1 млн хворих. Установлено значне поширення ГС в Україні [4]. Реєстрація останнього розпочалася у 2003 році [5]. ГВ був і продовжує залишатися однією з найважливіших проблем охорони здоров'я України, кількість хронічних носіїв вірусу гепатиту В більше 1 млн осіб [8]. Серед донорів маркери гепатитів В та С зустрічаються із частотою 1,1% та 2,6% відповідно [13]. В соматичних стаціонарах інфікування HCV і HBV трапляється значно частіше і може коливатися від 4,7 % у пульмонологічному відділенні до 27,5 % у відділенні гемодіалізу [5,8].

Дослідження останніх років виявили можливість позапечінкової реплікації вірусів гепатитів В і С з відповідними клінічними проявами [3,7,10].

Останні при ГС виявляються у 40-45% хворих [11], а частота кріопатій досягає 80 % [1, 6]. Кріопатії можуть бути з ознаками ураження печінки, а іноді виступають як самостійні захворювання, які роками превалюють над клінікою ураження печінки. Наявність "здорового" вірусноносійства ставиться під сумнів, оскільки шоста частина пацієнтів з нормальними показниками активності аланін-амінотрансферази (АлАТ) мають високі показники індексу гістологічної активності [12]. Кореляції між морфологічними змінами в паренхімі печінки і біохімічними параметрами сироватки немає. Віруси гепатитів В і С є основними причинами формування хронічного гепатиту, цирозу печінки та гепатоцелюлярної карциноми. Відповідно до сучасних даних, хронічна HCV- і HBV- інфекція відноситься до імунопатологічних захворювань [3]. Віруси цих гепатитів здатні до реплікації у лімфоцитах людини та мають імуносупресивну дію [14,15], що накладає певний відбиток на інші патологічні стани й захворювання. З іншого боку, зниження загальної резистентності, про що свідчать хронічні захворювання бронхолегеневої системи, також має вплив на перебіг гепатитів [9].

Мета дослідження: вивчити поширення HCV- і HBV- інфекцій у хворих з хронічними обструктивними захворюваннями легень (ХОЗЛ) та взаємний вплив такого поєднання.

Матеріали та методи. Було обстежено 90 пацієнтів НПО "Реабілітація" з діагнозом: "Хронічний обструктивний бронхіт" (ХОБ), "Бронхіальна

астма” (БА), “ Хронічне обструктивне захворювання легень”, віком від 24 до 74 років, із них 36 чоловіків і 54 – жінок. Функцію зовнішнього дихання (ФЗД) визначали шляхом аналізу кривої потік-об’єм на апараті “ Пульмовент” з визначенням рівня бронхіальної обструкції. Аналізувалися наступні показники ФЗД: форсована життєва ємність легень (ФЖЄЛ), об’єм форсованого видиху за першу секунду (ОФВ₁), пікова об’ємна швидкість видиху (ПОШ_{вид}), максимальна об’ємна швидкість видиху ФЖЄЛ в точці 25 %, 50 %, 75 % (МОШ₂₅, МОШ₅₀, МОШ₇₅). Окрім загальноприйнятих лабораторних аналізів, визначалися Т- і В-лімфоцити та їх субпопуляції з використанням моноклональних антитіл. Неспецифічну резистентність оцінювали шляхом визначення фагоцитарної активності нейтрофілів (ФАН) з розрахунком фагоцитарного числа (ФЧ), вмісту циркулюючих імунних комплексів (ЦК) за Гашковою, титру комплементу в реакції споживання комплементу

(РСК) за Желтвай і Чокотило. Маркери гепатитів В та С визначали методом ІФА за допомогою підтверджувальних тест-систем.

Результати досліджень та їх обговорення.

Маркери вірусних гепатитів були виявлені у 23 хворих, що становить 25,5% випадків: ГВ - у 11 хворих (12,2 %), а ГС - 12 (13,3 %). Серед хворих, у яких знайдено маркери вірусних гепатитів, жінок було 16, а чоловіків 7, що відповідно становить 69,5% та 30,5%. Серед хворих жіночої статі частіше виявляли маркери ГС –10 осіб (18,5 %), ГВ – 6 (11,1 %). У хворих чоловічої статі маркери ГВ виявлено у 5 осіб (13,8 %), а ГС-у 2 (5,5 %).. Слід відмітити, що серед хворих з маркерами HCV-інфекції жінок було 83,3%, а з маркерами HBV-інфекції - 54,5%. Особливості вікової структури полягали в тому, що 84,6 % склали особи до 50 років, при загальній кількості хворих цього віку 50,8%.

Таблиця 1

Показники зовнішнього дихання у обстежених хворих (M±m)

Показник у %	Групи хворих		
	Перша група	Друга група	p
ФЖЄЛ	69,39±3,29	71,75±4,51	>0,3
ОФВ ₁	68,48±3,70	73,58±3,55	>0,3
ПОШ _{вид}	73,52±4,80	82,58±4,88	< 0,2
МОШ ₂₅	62,61±4,21	76,42±6,41	< 0,1
МОШ ₅₀	56,17±4,14	68,08±4,18	<0,05
МОШ ₇₅	57,96±4,24	63,25±3,90	>0,3
МОШ ₂₅₋₇₅	58,83±4,20	71,17±3,57	<0,05

Примітка (тут і в наступних таблицях).

Перша група – хворі на ХОЗЛ у поєднанні з HBV- та HCV- інфекціями.

Друга група – хворі на ХОЗЛ без HBV- та HCV- інфекцій.

P – достовірність різниці між групами обстежених хворих.

При аналізі показників функції зовнішнього дихання (табл.1) звертає увагу те, що у хворих з бронхолегеневою патологією в поєднанні з HBV- та HCV- інфекціями вірогідно менші показники

МОШ₅₀ та МОШ₂₅₋₇₅, котрі свідчать про більш виражені зміни у дистальних відділах бронхіального дерева.

Таблиця 2

Деякі імунологічні показники обстежених хворих.

Показник	Групи хворих		
	Перша група	Друга група	p
CD3 ⁺ (%)	57,33 ±2,13	57,39 ± 1,43	>0,3
CD4 ⁺ (%)	28,1 ± 0,96	29,72 ± 0,68	<0,2
CD8 ⁺ (%)	29,2 ± 1,58	27,7 ± 0,9	>0,3
CD0 ⁺ (%)	25,6 ± 1,99	24,3 ± 1,99	>0,3
CD22 ⁺ (%)	17,11 ± 0,92	18,3 ± 1,02	>0,3
CD4 ⁺ /CD8 ⁺	0,98 ± 0,05	1,08 ± 0,03	<0,1
ФАН (%)	55,13 ± 1,44	50,35 ± 1,44	<0,05
ФЧ	3,71 ± 0,09	3,45 ±0,07	<0,05
ТК (ум.од.)	39,40 ±1,96	39,61 ± 1,67	>0,3
ЦК	26,71 ± 4,3	19,4 ± 2,43	<0,2

Як видно з таблиці 2, статистично достовірну різницю відмічено лише при порівнянні фагоцитарної активності нейтрофілів і фагоцитарного числа, вони були більші у хворих за наявності HBV- та HCV- інфекцій. Запримітили тенденцію до зменшення числа CD4⁺- клітин у хворих на ХОЗЛ у поєднанні з HBV- та HCV- інфекціями порівняно з хворими на ХОЗЛ без маркерів ВГ (28,1 ± 0,96 та

29,72 ± 0,68 відповідно), співвідношення та CD4⁺/CD8⁺ (0,98 ± 0,05 та 1,08 ± 0,03 відповідно).

Титр комплекменту, який свідчить про гуморальний імунітет, суттєво не відрізнявся у обстежених хворих. Відмічено тенденцію до підвищення рівня ЦІК у першій групі хворих, за наявності маркерів HBV- та HCV- інфекцій (26,71 ± 4,30 та 19,4 ± 2,43 відповідно).

Таблиця 3

Біохімічні показники крові обстежених хворих

Показник	Групи хворих		
	Перша група	Друга група	P
Заг. білок (г/л)	74,81±1,26	72,75±1,1	<0,3
Сечовина (ммоль/л)	5,29±0,33	4,71±0,26	<0,2
Креатинін (мкмоль/л)	82,5±3,46	79,7±2,17	>0,3
Холестерин(ммоль/л)	5,55±0,26	5,17±0,21	<0,3
Бета-ліпопротеїди (од.)	52,7±3,13	50,5±3,19	>0,3
Заг. білірубін (мкмоль/л)	13,2±0,93	10,4±0,76	<0,05
Пр. білірубін (мкмоль/л)	3,39±0,43	1,75±0,27	<0,01
Непр. білірубін (мкмоль/л)	9,82±0,7	8,69±0,57	<0,2
АлАТ (ммоль/год.л)	0,66±0,11	0,3±0,035	<0,01
АлАТ 1:10 (ммоль/год.л)	2,17±0,67	0,03±0,03	<0,01
АсАТ (ммоль/год.л)	0,62±0,11	0,29±0,05	<0,05
АсАТ 1: 10 (ммоль/год.л)	0,44±0,17	0,14±0,11	<0,2
Лужна фосфатаза (нмоль/(с.л))	1372,5±162,36	1332,6±95,322	>0,3
Тимолова пр. (од SH)	4,05±0,58	3,26±0,437	<0,3

Як видно з даних таблиці 3 достовірну різницю виявлено при співставленні концентрацій загального та прямого білірубину, а також активності АсАТ і АлАТ, особливо при розведенні 1:10, яка перевершувала норму в 5 – 6 разів у хворих на ХОЗЛ у поєднанні з маркерами HBV- та HCV- інфекцій. Інші показники (загальний білок, сечовина, холестерин, непряма фракція білірубіна, тимолова проба) мали тенденцію до збільшення у хворих з наявністю маркерів HBV- та HCV- інфекцій.

Висновки:

1. Маркери HCV- і HBV- інфекцій виявлено у 25,2% пацієнтів (відповідно 13,3% та 12,2%), які страждають хронічними захворюваннями легень, що набагато частіше, ніж серед донорів.

2. У хворих на ХОЗЛ у поєднанні з HBV- та HCV- інфекціями більш виражені ураження дистальних відділів бронхіального дерева, ніж без цих інфекцій.

3. HBV- та HCV- інфекції мають вплив на імунологічний стан хворих з хронічною бронхолегеневою патологією, що проявляється тенденцією до зменшення клітин із CD4⁺ - рецепторами, зменшенням співвідношення CD4⁺/CD8⁺ та підвищенням рівня ЦІК у крові.

4. У хворих на ХОЗЛ у поєднанні з маркерами HBV- та HCV- інфекцій вищі показники загального, прямого білірубіна та амінотрансфераз, ніж у хворих без маркерів, особливо АлАТ, рівень якої значно перевищує норму у розведенні 1:10.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчин М.А., Чоп'як В.В., Господарський І.Я. Клінічна імунологія. -Тернопіль: Укрмедкнига.-2004.-370 с.
2. Андрейчин М.А. Нові етіологічні форми інфекційних хвороб // Інфекційні хвороби. -2005.- №1.- С. 59-68.
3. Барштейн Ю.А., Федорченко С.В., Кононенко В.В. Особенности патоморфологии и некоторые вопросы патогенеза вирусных гепатитов с парентеральным механизмом передачи / Вирусные гепатиты с парентеральным механизмом передачи возбудителя и их исходы. - К.:ООО "ДИА".-2001.-С.83-87.
4. Вовк А. Вірусні гепатити. Клінічні аспекти // СЕС.-2004.-Грудень.-С.36-43.
5. Возіанова Ж.І., Корчинський М.Ч., Сиротинський В.С., Чуба П.С. Проблема вірусних гепатитів – мікст // Сучасні інфекції. -2000.-№1.-С.30-35.
6. Господарський Я.І. Лікування кріопатій у хворих на хронічний гепатит С // Інфекційні хвороби. -2005.- №1.- С. 21-22.

7. Громашевская Л.Л. Вирусные гепатиты В и С как полиорганный, системный патология / Вирусные гепатиты с парентеральным механизмом передачи возбудителя и их исходы.- К.:ООО "ДИА".-2001.-С.97-101.
8. Гураль А.Л., Мариевский В.Ф., Сергеева Т.А. Эпидемиологические аспекты проблемы гепатитов В и С в Украине // Збірник наук. праць співпр. КМАПО ім. П.Л. Шупика.-Київ.-2000.-Вип.9, кн. 4.-С.56-59.
9. Дубинська Г.М., Ізюмська О.М., Минак О.М., ГрінченкоН.В., Кривенко Л.Л. Особливості перебігу гострого гепатиту В у осіб з хронічними захворюваннями дихальних шляхів // Інфекційні хвороби. -2005.-№1.-С.17-19.
10. Маер К.-П. Гепатит и последствия гепатита / Пер. с немецкого под ред. Шептулин А.А.- М.: Гэотар Медицина.-1999.-423 с.
11. Мартинюк Г.А., Мороз Л.В., Новак Л.М., Хоронжевська І.С., Хоритонюк Р.О., Батура Н.С., Королук Л.Є., Кучерук С.Ф. Дерматоміозит як позапечінковий прояв гепатиту С /Хіміотерапія та імунореакція інфекційних хвороб. - Мат. наук. - практ. конференції і пленуму Асоціації інфекціоністів України. -Тернопіль. -"Укрмедкнига".- 2005.- С. 280-283.
12. Пінський Л.Л. Активність аланін амінотрансфераз сироватки крові, показники залізо індукованої хемілюмінесценції і гістологічна активність печінки при хронічному гепатиті С // Інфекційні хвороби. -2005.- №1.- С. 22-25.
13. Потьомкіна Г.О. Поширеність гепатитів В і С серед донорів України / Вирусные гепатиты с парентеральным механизмом передачи возбудителей и их исходы. К.:ООО "ДИА".-2001.-С.56-58.
14. Шидловська Л.Й., Шевченко Л.Ю., Кіселик І.О. Вивчення імуносупресивних властивостей вірусу гепатиту В в експерименті / Вирусные гепатиты с парентеральным механизмом передачи возбудителя и их исходы. - К.:ООО "ДИА".-2001.-С.152-154.
15. Ferri C., La CivitaL., Zignego A.L. et al. Viruses and cancers: possible role of hepatitis C virus // Eur. J. Clin. Invest.-1997.-Vol 27.-P.711-718.

SUMMARY

THE MARKERS OF VIRUS HEPATITIS B AND C IN PATIENTS WITH CRONIC OBSRUCTION PULMONARY DISEASES

A.I. Kohutych, D.V. Reshetar, N.V.Vantjuch, M.L. Habor, L.F.Litun, A.A Kohutych, L.V.Ljubka

In examining 90 patients with chronic pulmonary diseases the markers of virus hepatitis have been revealed in 25,5% of casts, HBV – 12,2%, HCV – 13,3% which is much higher than in healthy persons/ The markers of virus hepatitis appear to be more frequent in female(83,3% HCV and 54,3% HBV) and at the age of 20- 50 years.

The presence of markers proved to influence the course of chronic pulmonary diseases and requires further study as well as new methods of examination and treatment.

Key word: chronic pulmonary diseases, markers of virus hepatitis B and C